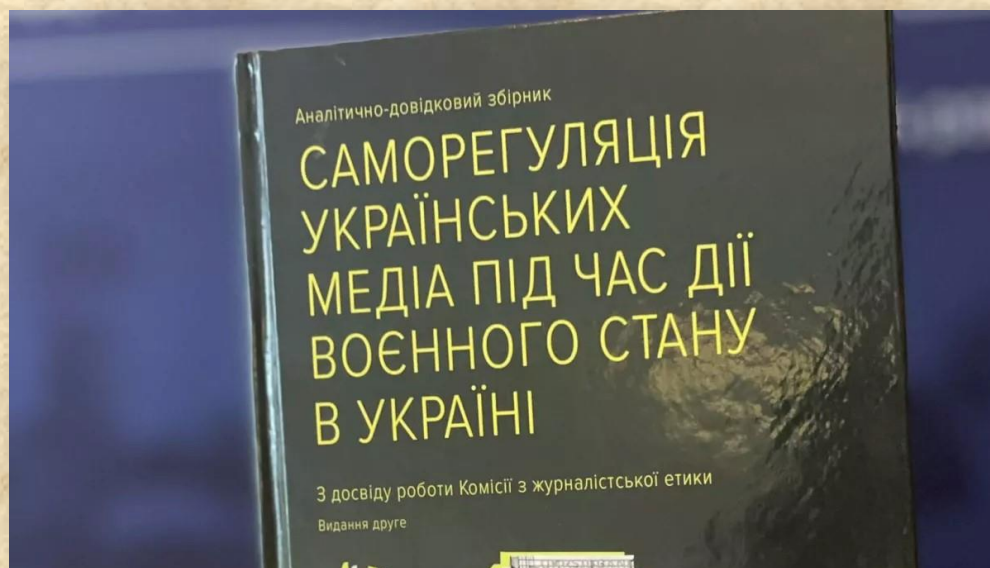

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ЗНАЙОМТЕСЬ – НОВЕ ВИДАННЯ!

ВИБРАНЕ З ДАРЧИХ ВИДАНЬ

Ірпінь

жовтень

2024

Робота українських медіа під час воєнного стану в Україні характеризується низкою особливостей, які зумовлені специфічними умовами воєнного конфлікту та необхідністю адаптувати інформаційну політику до нових викликів.

1. Цензура та контроль за інформацією:

у воєнний час уряд може впроваджувати обмеження на поширення певних видів інформації, зокрема для забезпечення національної безпеки. Українські медіа часто підпадають під суворий нагляд і вимоги уникати публікації даних, які можуть розкривати військові плани чи сприяти ворогові.

2. Боротьба з дезінформацією та пропагандою:

в умовах інформаційної війни, що супроводжує збройний конфлікт, медіа відіграють ключову роль у протидії пропаганді та поширенню фейкових новин. Важливо не тільки оперативно подавати факти, але й перевіряти джерела інформації, розвінчувати міфи та брехливі наративи, що поширюються агресором.

3. Інформаційна мобілізація суспільства:

ЗМІ в цей період виконують важливу роль у мобілізації населення, підтримуючи моральний дух громадян та сприяючи їхньому залученню до оборони країни. Українські медіа активно поширюють патріотичні меседжі, інформацію про волонтерську допомогу, зусилля оборонців та успіхи на полі бою.

4. Оперативність та безпека журналістів:

війна вимагає від медіа надзвичайної швидкості у подачі новин. Проте журналісти також стикаються з високим ризиком для життя, працюючи на передовій чи в зоні бойових дій. Багато журналістів змушені працювати в умовах обстрілів і небезпеки, що ставить їх перед необхідністю балансувати між швидкістю подачі інформації та безпекою.

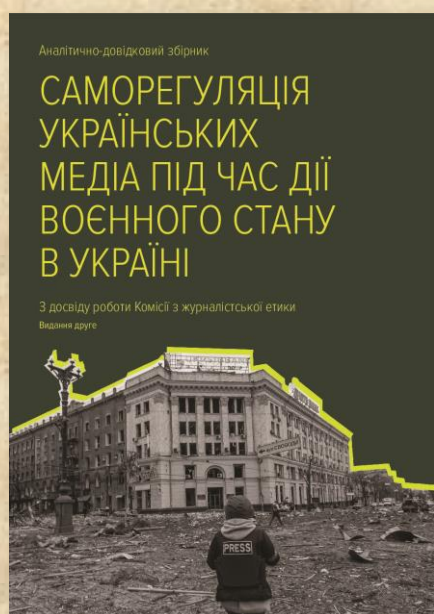
5. Гуманітарні питання та соціальні проблеми:

у воєнний час суспільні проблеми, такі як переселення біженців, гуманітарна криза, порушення прав людини, також стають головною темою українських медіа. Важливість висвітлення гуманітарних аспектів війни полягає в приверненні міжнародної уваги до катастрофічних наслідків конфлікту для цивільного населення.

Для того щоб механізми саморегуляції та співрегуляції запрацювали в Україні, потрібно бажання, розуміння значення медіа та їх впливу на суспільство, фаховість і готовність працювати за правилами, незалежно від того, чи подобаються вони журналістам. Також повинно бути узгодження та здатність регулятора впливати на забезпечення певної якості медіапродукту, певних гарантій захищеності найбільш вразливих груп аудиторії від можливого шкідливого контенту.

Комісія з журналістської етики (КЖЕ) випустила друге видання посібника про саморегуляцію українських медіа під час дії воєнного стану. Ця, друга, редакція посібника видана за підтримки Центру прав людини ZMINA та Представництва Freedom House в Україні в рамках проєкту «Підтримка захисників свободи слова і вираження поглядів в Україні під час конфлікту». За словами голови Центру прав людини ZMINA, членкині КЖЕ Тетяни Печончик, видання містить найважливіші рішення комісії щодо роботи журналістів і медіа в період після повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Знайомимо вас з цим виданням!

Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. З досвіду роботи Комісії з журналістської етики: аналітично-довідковий збірник / за заг. ред. Л. Кузьменко, Л. Куш, М. Дворового, О. Погорелова. – К. : Комісія з журналістської етики, 2023 – 144 с.

У виданні розкрито особливості саморегуляції українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. Збірник містить найважливіші рішення Комісії з журналістської етики, присвячені діяльності журналістів та медіа у період після повномасштабного вторгнення Росії в Україну

24 лютого 2022 року. Тут також представлено юридичні аспекти діяльності журналістів під час війни, розкрито питання журналістських стандартів, гендерної рівності, а також роз'яснено специфіку роботи медіа під час дії воєнного стану. Для журналістів, керівників медіа, студентів і викладачів факультетів журналістики, а також для споживачів інформації – читачів, слухачів, глядачів. Ця публікація стала можливою завдяки проєкту Комісії з журналістської етики за підтримки International Media Support (IMS). Відповідальність за зміст інформації несуть автори та авторки.

ВСТУПНЕ СЛОВО ДО ДРУГОГО ВИДАННЯ

Тетяна Печончик
голова Центру прав
людини ZMINA, учасниця
Комісії з журналістської
етики

«Першою жертвою війни стає правда – універсальна формула, яка стосується усіх збройних конфліктів. Однак, якою б гіркою не була ця правда, важливо не замовчувати її, а з другого боку – не вигадувати того, чого нема, і не видавати бажане за дійсне».

«І справді, під час війни важлива єдність суспільства та влади у протистоянні зовнішньому агресору. Потрібна консолідація і спільна робота на захист країни. Однак варто себе завжди запитувати: якою є ціна замовчування зловживань і сваволі? Якщо це крадіжки на закупівлях захисного спорядження для армії, тоді ціна – це життя військових. Якщо це укриття, які існують тільки на папері, тоді ціна – це життя цивільного населення. Якщо це брехня посадовця в інтересах країни, то ціна – втрата довіри й підтримки партнерів. Якщо це злочини, катування російських військовополонених, то ціна – втрата обличчя і наслідування варварських практик ворога. Визнавати проблеми й говорити про них навіть під час війни – це крок до їх вирішення, це ознака дорослого і відповідального суспільства».

ПРО КОМІСІЮ З ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ

Комісія з журналістської етики (КЖЕ)

орган саморегуляції роботи журналістів та редакцій в Україні, який обговорює та пропонує вирішення конфліктних ситуацій у медіа шляхом розгляду скарг від споживачів інформації. Наше завдання – сприяння дотриманню професійних етичних стандартів в українських медіа та формуванню запиту суспільства на якісну журналістику

«Комісія з журналістської етики є членом Альянсу незалежних пресрад Європи (AIJPE) та Міжнародної мережі етичної журналістики (EJN). 21 жовтня 2022 року КЖЕ заявила про повне припинення свого членства в Альянсі незалежних пресрад Європи, оскільки участь Росії у цій організації ставить під сумнів її здатність відповідати заявленим цілям та суперечить цінностям етичної журналістики. Цю позицію, крім України, підтримали ще 9 країн і вийшли зі складу AIJPE. Врешті AIJPE виключив зі свого складу Росію».

РОЗДІЛ 1 ЗАЯВИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ КОМІСІЇ З ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ

«Широкомасштабна війна Росії проти України поставила журналістів перед багатьма новими викликами. Значна кількість українських журналістів досі не мали досвіду висвітлення бойових дій та інших тем, пов'язаних із війною. Тому в редакціях виникало й виникає багато запитань щодо тих чи інших аспектів роботи журналістів в умовах воєнного стану. На особливу увагу заслуговує коректне використання термінології – адже і аудиторія по-різному сприймає новини, наприклад, щодо «взяття під контроль» певних територій. Комісія з журналістської етики аналізує матеріали та надає практичні рекомендації, допомагаючи працівникам медіа відповідально висвітлювати нову для них тематику. Зокрема, Комісія вже поширила рекомендації щодо інформації, яку не можна розголошувати в медіа під час воєнного стану».

РОЗДІЛ 2

15 НАЙВАЖЛИВІШИХ РІШЕНЬ КЖЕ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

«Водночас Комісія засуджує вживання нецензурних слів в медійному контенті та радить медіа:

1. Утримуватися від уживання образливих висловів, ненормативної лексики, якщо тільки це не виправдане контекстом, але і в цьому разі варто уникати частого вживання такої мови. Бути здатним обґрунтовувати використання образливої мови. Звичайно, для цього також потрібна чітка інформація про зміст.
2. У будь-якому разі не використовувати образливу мову та нецензурні висловлювання у програмах чи на сайтах для дітей дошкільного та шкільного віку.
3. Бути особливо пильними щодо дотримання стандартів журналістики і журналістської етики під час воєнного стану в Україні. У разі необхідності звертатися по поради до Комісії з журналістської етики».

РОЗДІЛ 3

ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Максим Дворовий
медіаюрист «Лабораторії
цифрової безпеки»

«Якщо робота не стосується військових чи місць ведення бойових дій, то статус журналіста залишається таким самим, як і в мирний час, та посвідчується відповідними документами. У разі, якщо журналіст/журналістка планує здійснити відрядження на передову чи працювати на військових об'єктах, то він/вона має отримати спеціальну акредитацію. Вимога щодо цього міститься у Наказі головнокомандувача Збройних Сил України від 3 березня 2022 року № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» з подальшими змінами. Акредитація проводиться Управлінням зв'язків з громадськістю ЗСУ».

РОЗДІЛ 4

РОБОТА КОМІСІЇ З ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Олексій Погорелов
президент Української асоціації
медіа бізнесу, член Комісії
з журналістської етики

«Однак не тільки у журналістів виникають запитання про те, як висвітлювати події, пов'язані з війною. Чимало запитань та навіть скарг на публікації Комісія отримує і від читачів. Комуś не подобається, що у сюжеті про бомбардування на задньому плані показано житловий будинок, в якому проживає автор скарги. Хтось невдоволений тим, що в соцмережі поширено запис, як люди у військовій формі ногами відштовхують міни з проїжджої частини на узбіччя, і немає застережень, що так робити не можна. Не одну скаргу Комісія отримала на поширення нецензурної лексики у всім відомій фразі про «російський військовий корабель»».

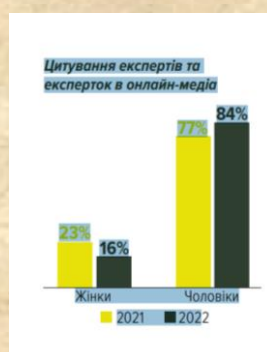
РОЗДІЛ 5

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ліза Кузьменко
голова ГО «Жінки в медіа»,
членкиня Комісії з журналістської
етики

«Із початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну тема гендерної рівності в українських медіа стала ще більш актуальною. Варто висвітлювати права і потреби військовослужбовиць та медикiнь, волонтерок, жінок з інвалідністю, жінок, які, рятуючись від війни, виїхали за кордон, та тих, хто лишається і боронить Україну в тилу. Такі матеріали мають різнобічно показувати силу та стійкість українських жінок, проблеми й шляхи подолання цих викликів. Через повномасштабне російське вторгнення в Україну в українських медіа істотно зменшився показник присутності жінок. Дослідження, проведене Інститутом масової інформації в IV кварталі 2022 року, показало, що в середньому онлайн-медіа цитують експерток лише у 12,5 % матеріалів. Таких низьких показників Інститут масової інформації не фіксував із 2014 року. Жінки як героїні зараз згадуються в 33 % матеріалів, тоді як чоловіки – в 67 % матеріалів онлайн-медіа. Це може бути пов'язано з тим, що у цей час найбільш затребуваною була тема оборони та військова тематика, в яких практично не залучають саме жінок-експерток».

РОЗДІЛ 6

ЕТИЧНІ ДИЛЕМИ ТА ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ. ПРАКТИЧНІ ПРИКЛАДИ

Ліза Куц

перша секретар Національної
спільноти журналістів України,
членкиня Комісії з журналістської
етики

«Часто українські медійники вдаються до самоцензури й обмежують перелік тем, які висвітлюють. Причини можуть бути різними: від уявлення про те, начебто критичні матеріали можуть зашкодити обороноздатності країни чи розколоти суспільство, – до неготовності працювати з гострою темою. Такі самообмеження призводять до того, що медіа втрачають одну з основних своїх функцій – суспільний контроль за діями влади. Комісія з журналістської етики у заяві 2 березня 2023 року наголошувала, зокрема, на важливості журналістських розслідувань під час війни: «Воєнний стан у державі й обмеження, які накладаються на поширення певної інформації, не повинні призводити до відмови від журналістських розслідувань. У мирний час великий обсяг відкритих даних унеможлиблює або принаймні знижує ризик зловживання з боку чиновників або політиків».

Заява КЖЕ

про неприпустимість
тиску представників влади
на незалежні медіа в Україні

ДОДАТОК 1

РЕЗУЛЬТАТИ
ДОСЛІДЖЕННЯ КЖЕ

ДОДАТОК 2

КОДЕКС ЕТИКИ
УКРАЇНСЬКОГО
ЖУРНАЛІСТА

Посилання для цитування: <http://surl.li/zzdlsy>

Якщо вас зацікавив матеріал перегляду, звертайтеся до Наукової бібліотеки (кім. 372, корп. С), де вам допоможуть підібрати не тільки запропоновану літературу, а й літературу на будь-яку іншу тему.